

Stilovi u vokalnoj i instrumentalnoj glazbi

Danijela Župančić

Stil je način izražavanja misli, a prisutan je u svim područjima stvarateljske djelatnosti. Svaki od stilova ima svoj način interpretacije. Za umjetničko ostvarenje jednoga glazbenog djela, instrumentalnog ili vokalnog, važno je poznavanje stilova. Svaki izvođač stoga mora njegovati svoju vlastitu kulturu, da bi u izvođenju bio autentičan tumač toga glazbenog djela, određenog skladatelja i epohe.

DANIJELA ŽUPANČIĆ rođena je 6. srpnja 1976. godine u Virovitici. Srednju glazbenu školu završila je u Varaždinu. Diplomirala je 1999. godine na Institutu za crkvenu glazbu »Albe Vidaković« KBF-a u Zagrebu i solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Splitu u klasi prof. Cynthije Hansell-Bakić. Profesorica je solo pjevanja na Institutu i voditeljica zbora.

Obvisno o obliku skladbe, vokalna djela mogu biti lirskog (solo pjesma), epskog (oratorij, kantata, pasija) ili dramskog (opera) karaktera.

LIRSKI STIL

Lirska raspjevanost, osjećajnost, izražajna snaga te usklađivanje glazbe s pjesničkim tekstom glavne su karakteristike toga glazbenog stila. Tipičan oblik toga je solo pjesma.

Solo pjesma je kratka vokalna kompozicija, komorni vokalno-instrumentalni oblik za glas i klavir, ili manji instrumentalni sastav.

Nastala je još u 14. stoljeću, razvija se u 17. stoljeću, procvatom njemačke lirske poezije. Karakterizira ju izvjesna uzdržanost u izrazu, odsustvo koloratura i pasaža, pa upravo zato omogu-

ćuje produljeno tumačenje poetskog teksta glazbom. Pratinja solo pjesmi je u pravilu glasovirska.

Razlikujemo strofične i prekomponirane solo pjesme. U solo pjesmi razlikuju se mnogi stilovi, kao npr. talijanska monodija, francuska i ruska romansa, njemački *Lied*, crnačka duhovna pjesma, pjesme suvremenih skladatelja i dr.

EPSKI STIL

Epski stil je svečan, širok i dramski izrazit. Tip takovog stila solo pjesme je *balada*, za razliku od *romanse*, koja je vedrijeg karaktera, mediteranskog podrijetla, a nalazimo ju i kod instrumentalne glazbe (Beethovenove romanse za violinu u orkestar).

U epski stil ubrajamo također i *oratorij*, *pasiju* te djelo s više lirike pod nazivom *kantata*.

ORATORIJ

Oratorij je vokalno-instrumentalno djelo (u pravilu cjelovečernje). Epskog je karaktera, pisan za soliste, zbor i orkestar. Prethodnici oratorija su srednjovjekovne liturgijske drame, dramtizacije pojedinih biblijskih scena te misteriji – djela duhovnog sadržaja protkani glazbom. Podrijetlo mu je u tzv. laudama iz 18. stoljeća. U njihovoj glazbenoj obradi sudjelovali su autori poput Palestrine, Vittorija i dr.

Barokni oratorij se sastoji od niza brojeva: recitativa, arija, ansambla, zbora i orkestralnih dijelova. Radnja se vrši dijalogom, ali susrećemo i oratorije bez zamišljene radnje, kao što je npr. Händelov »Mesija«, koji se ne izvodi scenski, već koncertno. Zbor u njemu zauzima posebno mjesto, a za razliku od opere, polifone je strukture i šire je razrađen.

Barokni oratorij je uglavnom duhovnog karaktera, no postoje i svjetovni, kao npr. Haydnova *Godišnja doba*.

PASIJA

Pasija je liturgijsko-glazbeni prikaz o Kristovoj mucii i smrti na križu. U svom je razvoju prošla i nekoliko faza:

Gregorijanska pasija – potječe iz srednjeg vijeka, jednoglasna je i pjevana na gregorijanski način. Izvodi se u Velikom tjednu. U doba renesanse sklada se višeglasno, pa nastaje rezponzorijska pasija (Vittoria, O. di Lasso).

Motetska pasija je ona u kojoj je cijeli tekst skladan za višeglasni zbor u polifonome motetskom stilu. Čuvene su Obrechtove i Gallusove pasije. U 18. stoljeću pasija poprima tekovine baroka: instrumentalnu pratnju, recitativ i ariju, te se po obliku približava oratoriju, pa je to onda *oratorijska pasija*, u kojoj se u liturgijski tekst unose umeci, prije svega protestantski korali. Taj oblik, njegovan u Njemačkoj, dosi-

že svoj vrhunac u Bachovim pasijama prema mucii po Ivanu i po Mateju.

KANTATA

Kantata (tal. *cantare* – pjevati) – oblik za zbor i soliste uz instrumentalnu pratnju, nastao u 17. stoljeću. Može biti svjetovnog ili duhovnog sadržaja. Sastavljen je od brojeva. Skromnije je dimenzije od oratorija, a i lirskog je karaktera. Iz ranih monodijskih formi razvila se tzv. *solo kantata* (talijanska svjetovna komorna kantata), pisana za solista, uz pratnju *continua*.

Zborna kantata pisana je za zbor, soliste i orkestar. Duhovnog je karaktera, a najčešće započinje polifono rađenim zbornim uvodom, izmjenjivanjem recitativa i arija, eventualno kojim *ariosom* ili duetom, te završava harmoniziranim koralom. Dok solo kantata izumire u 18. stoljeću, zborna kantata postoji do danas.

DRAMSKI STIL

Opera je scensko vokalno-instrumentalno djelo, koje se sastoji od činova, a činovi od scena (eventualno slika, ukoliko se pozornica mijenja tijekom čina). Tekst opere naziva se *libreto*, koji može biti obrada kojega već postojećeg dramskog djela (npr. Musorgski: *Boris Godunov*), dramtizacija kojega književnog djela (Bizet: *Carmen*), ili isključivo napisan za dotičnu operu (Mozart: *Čarobna frula*).

U operi razlikujemo nekoliko glazbenih stilova i oblika, koje treba spomenuti i koji ovise o sadržaju djela:

■ *Opera seria* – ozbiljna opera, jedan od primjera je G. F. Handel: *Julije Cezar*.

■ *Opera semiseria* – opera s pojedinih komičnim scenama, npr.: Rossini: *Kradljiva svraka*.

■ *Opera buffa* – komična opera, npr.: Mozart: *Figarov pir*.

■ *Opera comique* – glazbene scene su povezane govornim dijalozima, npr. Ober: *Fra Diavolo*.

■ *Ballad opera* – engleska komična opera iz 18. stoljeća, s govornim dijalozima i glazbenim brojevima, npr. Pepusch: *Prosjakova opera*.

■ *Singspiel* – njemačka komična opera, u kojoj se govorni odlomci izmjenjuju glazbenim brojem, npr.: Mozart: *Čarobna frula*.

■ *Lirska opera* – francuska, u kojoj je ljubavni zaplet stavljen u prvi plan (Ch. Gounod: *Faust*, Čajkovski: *Evgenije Onjegin*).

■ *Glazbena drama* – u kojoj su tekst i glazba potpuno ravnopravni (Verdi: *Rigoletto*, *Aida*, *Otello*).

■ *Opera bajka* – sa sadržajem iz nacionalne mitologije i narodnih priča (G. Rossini: *Pepeljuga*, N. R. Korsakov: *Snjeguročka* i *Car Saltan*).

■ *Opera oratorij* – scenski oratorij koji ima karakteristike opere, tj. scensku opremu, ulogu zbora te scensku statičnost (Stravinski, Honneger, Carl Orff) i dr.